УДК 821. 161. 2– 32. 09 (498) Корсюк
DOI https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.49.48

ЛЮДСЬКА ДУША В ХУДОЖНІЙ ОПТИЦІ МИКОЛИ КОРСЮКА-ПРОЗАЇКА

THE HUMAN SOUL THROUGH THE ARTISTIC LENS OF MYKOLA KORSYUK AS A PROSE WRITER

Барчан В.В.,
orcid.org/0000-0001-9054-6370
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української літератури
Ужгородського університету

Актуальність представленої студії зумовлена недостатньою увагою дослідників до прози Миколи Корсюка, необхідністю доповнити літературознавчий дискурс аналізом конкретних творів, які репрезентують автора як глибокого обсерватора людської душі, здатного мистецьки змоделювати психологічний стан самотньої людини. Важливим вважаємо також уведення в національний літературний простір творчого доробку українських письменників зарубіжжя, зокрема представників українського письменства Румунії. М. Корсюк – представник українського письменства Румунії, поет, прозаїк, публіцист, редактор, видавець, представник нової хвилі митців 70–80-х рр. ХХ ст. Цей період пов'язаний із переосмисленням ролі й функцій літератури, зміною ідейно-тематичних, жанрових та стильових домінант. Водночас посилюється увага письменників до внутрішнього світу людини, її духовного досвіду, морального вибору та психологічних станів. М. Корсюк, як і його побратими по перу І. Ковач, К. Ірод, М. Трайста та ін., співзвучний із літераторами України в поглядах на людину, у розумінні її як неповторної особистості. Його художня проза засвідчує прагнення осмислити людину в складних життєвих обставинах, акцентуючи на суперечностях її внутрішнього світу. У збірках оповідань «Роздоріжжя» (1973), «Сюжет для новели» (1977), «Чужий біль» (1985), «Ні бог, ні люди» (2008) белетрист демонструє поглиблений інтерес до таємниць людської душі, філософського осмислення буття людини. У центрі авторської уваги опиняються також проблеми морального вибору, відчуження, втрати, пам'яті та духовної ізоляції особистості. Особливого значення набуває художнє дослідження самотності як складного психологічного й екзистенційного феномена, що виявляється через порушення соціальних зв'язків, внутрішню відчуженість і переживання втрати. Мета дослідження передбачає аналіз художньої реалізації автором проблеми самотності на прикладі оповідань «Серпнева гроза» та «Поєдинок» зі збірки «Ні Бог, ні люди». Простежено увагу автора до психології самотніх людей похилого віку, визначено специфіку моделювання типу їхньої поведінки за умови соціального та внутрішньоособистісного вияву самотності. З'ясовано взаємозв'язок між зовнішніми життєвими обставинами персонажів та їхніми внутрішніми переживаннями, а також способи художнього увиразнення психології самотності. Актуалізація екзистенційних проблем відчуження, вибору, втрати, пам'яті, межової ситуації – характерні при осмисленні автором психології самотності.

Ключові слова: Микола Корсюк, українська література Румунії, коротка проза, самотність, людська душа.

The relevance of this study stems from the insufficient attention paid by researchers to Mykola Korsiuk's prose and the need to complete the literary discourse by analyzing specific works that present the author as a profound observer of the human soul, capable of artistically portraying the psychological state of a lonely individual. We also consider it important to introduce the works of Ukrainian writers living abroad into the national literary space. M. Korsiuk is a representative of Ukrainian literature in Romania: a poet, prose writer, publicist, editor, publisher, and a figure in the new wave of artists of the 1970s and 1980s. This period is associated with a re-evaluation of the role and functions of literature, and a shift in the dominant ideological, thematic, and stylistic trends. M. Korsiuk, like his fellow writers I. Kovach, K., Irod, M., Traista, and others share Ukrainian writers' views on the human being, understanding them as unique individuals. In the short story collections *Crossroads* (1973), 'A Plot for a Novella' (1977), 'Another's Pain' (1985), and 'Neither God Nor People' (2008), the author demonstrates a profound interest in the depths of the human soul and a philosophical reflection on the human condition. The study aims to analyze the author's artistic portrayal of loneliness, using the short stories' August Thunderstorm' and 'The Duel' from the collection 'Neither God Nor People' as examples. The author's focus on the psychology of lonely older adults has been observed, as has the identification of patterns in their behavior within the social and intrapersonal manifestations of loneliness. The exploration of existential issues such as alienation, choice, and extreme situations characterizes the author's examination of the psychology of loneliness.

Key words: Mykola Korsiuk, Ukrainian literature in Romania, short prose, loneliness, the human soul.

Постановка проблеми. Микола Корсюк – поет, прозаїк, критик, публіцист, представник плеяди українських митців Румунії, яка у 60–70-і рр. ХХ ст. репрезентувала новий етап у розвитку української літератури, пов'язаний із активізацією молодих літературних сил, новим розумінням суті й завдань літератури, оновленням її змістоформи. Українські літературознавці Румунії в дослідженнях красного письменства більше зосереджені на поезії, яка була в авангарді новаторських процесів. Серед поетів-новаторів другої хвилі, яку представляють І. Ковач, К. Ірод та ін., виділяють і Миколу Корсюка, активного учасника літературного процесу, автора низки поетичних збірок, редактора видавництва «Критеріон», головного редактора журналу «Наш

голос», упорядника, автора передмови до антології короткої української прози «Просвіт», популяризатора української материкової літератури, автора передмов до її видань, майстра короткої прози. Оновлення красного письменства Румунії цього часу пов'язане з переоцінкою цінностей, зокрема й у поглядах на людину. Людина як особливий мікрокосмос, неповторна індивідуальність, значима частина соціуму, об'єктивована в людському «Я» і невіддільна від Всесвіту в духовному вимірі – важливий аспект художнього людинознавства. У зацікавленні феноменом людської неповторності М. Корсюк співзвучний із митцями шістдесятих-вісімдесятих років минулого століття В. Симоненком. Г. Тютюнником, Є. Гуцалом, В. Дроздом, І. Чендеєм та ін. Характерно, що, долаючи канони соцреалізму, письменники 80-х років активно звертаються до таких екзистенціалів, як «відчуження людини в суспільстві, її приреченість на самотність, страждання, відчай, драма внутрішнього вибору, переживання екзистенційного часу тощо» [1, с. 1].

М. Корсюк постав пильним обсерватором людської душі, створив художньо виразні, психологічно правдиві образи самотніх людей. Їхні неповторні портрети постають у малій прозі збірок «Роздоріжжя» (1973), «Сюжет для новели» (1977), «Чужий біль» (1985), «Ні бог, ні люди» (2008). Автора цікавлять екзистенційні проблеми відчуження, вибору, межової ситуації, самотності. З огляду на незначний дослідницький дискурс прози митця, звернення до його творів є актуальним, аналіз художнього моделювання автором світу людської душі в його оповіданнях становить науковий інтерес. Доцільність студії полягає і в необхідності розширення літературознавчого контенту зарубіжної україністики розвідками про українське письменство Румунії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оповідання й новели М. Корсюка позиціонують у наукових студіях І. Ребошапки, М. Михайлюка, І. Федька, С. Ґруї та ін. у контексті зразків української «малої» прози митців Румунії нової хвилі – із 70-х років ХХ ст. Сам автор у передмові «Ми і наші книги» до антології короткої української прози з Румунії відзначав, що тематичні параметри малого жанру фокусуються на сільській тематиці, хоча торкаються й інших соціальних проблем та характерів, спостерігається жанрова дифузія, відчутний психологічний струмінь [6, с. 35, 38]. М. Михайлюк визначає місце Корсюка серед «дев'ятьох китів», на яких трималася українська проза Румунії з 70-х років. М. Ласло-Куцюк оцінює М. Корсюка як митця типу «Гюго», який «прекрасно розуміється на душевних переживаннях людей, а дуже розвинута у цього типу сенсорика допомагає йому все бачити, чути, спостерігати і передавати яскраво, як сенсорик. … Як взагалі люди цього типу, він виявляє сильне співчуття до дітей, хворих, вгадує найменші порухи людської душі. Невипадково він назвав найкращу свою збірку прози "Чужий біль". Особливо вражаючим у ній є оповідання "Поєдинок"» [9 с. 194–195]. Дослідниця відзначає здатність письменника через драматичні моменти відносин між людиною й твариною підвести читача до думки про складність і суперечливість світу, через «стан душі» тварини проєктувати авторське «я» [8 с. 194–195].

Ідейну спрямованість і тематичну різновидність, ліризм, філософізм, здатність автора прочитати людську душу й відобразити її динаміку відзначає І. Федько [11, с. 45].

Високо поцінована майстерність Корсюка-прозаїка в статтях М. Трайсти «Микола Корсюк – серед голубів голуб, мов бог безкрилий серед хмар», «Микола Корсюк – син свого народу», «Микола Корсюк – „син свого часу"» – про збірку «Ні бог, ні люди». Автор акцентує на місткості назви останньої книги, особливостях композиції оповідань, вибору наратора, способу групування та живописання героїв, що є вдалим інструментарієм проникнення в душевні людські глибини [11, с. 44].

На індивідуальному почерку, що виділяє коротку прозу письменника, проблемах людської душі, яких він торкається в картинах про сільські будні, демонструючи психологізм творів, на специфіці оповідної манери, екзистенційному конфлікті в оповіданнях «Поєдинок», «Серпнева гроза», «Нехай завидує світ!», «Обмарений» та ін. зосереджує увагу літературознавиця Т. Носенко [10]. Науковиця М. Вотьканич у загальному огляді української літератури Румунії оцінює поряд з І. Ковачем, К. Іродом та ін. і творчість М. Корсюка як митця нової хвилі [5]. Окремі критичні штрихи щодо аспектів поетики оповідань, акцентування нахилу М. Корсюка до психологізму не вичерпують повноти й різносторонності його творчого почерку. Тому **мета дослідження** передбачає доповнення наукового дискурсу оповідної прози М. Корсюка студією про художнє конструювання психології самотньої людини. Предметом аналізу обрано оповідання «Серпнева гроза», «Поєдинок» зі збірки «Ні Бог, ні люди».

Постановка завдання. Як бачимо, літературознавці одностайні у визначенні місця М. Корсюка-прозаїка в літературному процесі,

у визнанні його новаторства в осмисленні традиційної тематики, у властивому його стилю психологізмі та філософізмі. Проте їхні спостереження мають спорадичний характер, лише ілюстративно спираються на конкретні тексти. Виявлення ж здатності автора моделювати різні психологічні стани й ситуації та їх вияви, зокрема самотньої людини, потребує заглиблення в самі тексти. Основним завданням студії є на прикладі оповідань «Серпнева гроза» та «Поєдинок» показати специфіку моделювання самотності як екзистенційної ситуації буття людини, її внутрішнього відчуження через втрату комунікації, виявлення позитивного чи негативного сенсу самотності, поведінкові стереотипи самотніх людей.

Виклад основного матеріалу. Збірка оповідань М. Корсюка «Ні Бог, ні люди» вийшла у 2008 році й була відзначена премією Спілки письменників Румунії. Вона, за словами М. Трайсти, «виболена серцем і душею», у ній «твори, яких, раз прочитавши, не забудеш ніколи. … Це нелегке й непросте чтиво, а велика книга, і вона, як всі великі книги, знайде своє заслужене місце в українській літературі, бо такі твори народжуються з Вищої Волі, за обставин наскрізь таємничих» [11, с. 43, 44]. Дослідник, цілком справедливо, привертає увагу до назви збірки, у якій концептуальним є слово «люди». Тут авторська увага сконцентрована на проблемі людського буття, художня оптика спрямована на природу людської психіки, душевний світ людини. «Головне, що характеризує автора, вважає І. Федько, – це бажання ввійти, заглибитись у людську душу, розпізнати всі її закутки, тіні й пояснення, виміряти силу почуттів при різних переживаннях» [11, с. 43].

Увага автора до людського буття, психологічно поглиблене сприйняття ним світу й життєвих явищ особливо показові у творах «Серпнева гроза», «Поєдинок» та ін., де оптичний приціл спрямований на психіку самотньої людини.

За визначенням Н. Хамітова, самотність – «екзистенційна ситуація людського буття, у межах якої відбувається зовнішнє чи внутрішнє відокремлення людей. Самотність є результатом колізій комунікації, що породжується виявленням людини у світі як неповторної особистості» [12, с. 564]. І. Шевченко твердить, що «самотність належить внутрішньому світу особистості. Вона не тотожна поняттям ізоляції або усамітнення. Це розлад у відносинах зі світом або самим собою [13, с. 100].

У художній літературі вона найчастіше має негативний сенс, показана як факт страждання людини, її зовнішнє чи екзистенційне відчуження. Причинами самотності можуть бути різні життєві ситуації: вдівство, зміна місця проживання, втрата роботи, розрив стосунків, розлучення й ін. Самотність проявляється як важкий психічний стан, який супроводжується важкими переживаннями, негативними емоціями, хвилюванням, занепокоєнням, страхом, поганим настроєм.

Тема самотності у кожного з митців зумовлена, на наш погляд, своєрідними чинниками. У М. Корсюка, як і в закарпатського прозаїка І. Чендея чи відомого українського літературного діяча Словаччини від 80-х рр. минулого століття І. Яцканина, за нашими спостереженнями [2, 3, 4], – усвідомленням знецінення людини як особистості, втратою зв'язків із рідними або з малою батьківщиною в умовах науково-технічного прогресу в ХХ ст., укоріненням в суспільному житті індивідуалізму, прагматизму, нівеляції духовних контактів, що призводить до відчуження особистості у світі людей.

Дослідники висловлюють думку, що самотність як психічний стан переважно поширена серед людей літнього віку, але в різних життєвих ситуаціях її переживають люди різного покоління. Часто в реальному житті самотність зумовлена соціальними факторами, коли розриваються зв'язки з виробничими структурами, колективами. Соціальна самотність характерна людям старшого віку. Динаміка їхнього психологічного стану часто стає предметом авторської уваги, як, наприклад, в оповіданнях «Криниця діда Василя», «Син» , «Тестамент» І. Чендея, «Скрипка», «Коні вмирають вночі», «Душа в маленькому каштані» та ін. І. Яцканина. У М. Корсюка вона художньо реалізується у творах «Серпнева гроза», «Хай завидує світ», «Поєдинок» та ін. М. Корсюк осмислює різні життєві ситуації, що породжують екзистенційний стан самотності героїв: втрата звичної життєвої справи, відчуття прикінцевості власного життя і турбота про інших, усамітненість у середовищі людей тощо. Головними героями постають люди похилого віку, які втратили активні контакти з соціальним середовищем, дітьми, часто – овдовілі.

В оповіданні «Серпнева гроза» М. Корсюк розкриває страждання старого дзвонаря, якого панотець увільнив від виконання обов'язків. Прикметно, що головний герой не має конкретного імені. У творі він фігурує під загальною назвою «старий». Цим прийомом, на нашу думку, письменник, підкреслюючи в такий спосіб нагальну суспільну проблему, створює узагальнений образ людей старшого віку, які опиняються в типовій життєвій ситуації.

Як ретельний дослідник, М. Корсюк аналізує об'єктивні реалії й суб'єктивну реакцію на них. Він ставить дзвонаря в поширені для таких людей умови: чоловік живе самотньо, його діти «*розлетілися по світу, немов гайворони, кожне з своєю планидою*» [7, с. 23]. Із молодими сусідами він спілкувався мало, щоб не докучати своїми проблемами. Багато років зміст його життя замикався в єдиній суспільно і духовно важливій діяльності й ревному відчутті своєї необхідності й виконання обов'язку. Це те, що наповнювало життя чоловіка сенсом і що раптово, неочікувано для героя, обірвала «*вчорашня розмова з панотцем*».

Авторська увага сконцентрована на внутрішній, екзистенційній самотності персонажа, яка виявляється в буденному вимірі, «фундаментальною ознакою якої є безособовість, що породжує буттєву монотонність-як-перебування..., виявляється у таких екзистенційних ситуаціях, як туга… жах, відчай» [12, с. 565].

Митець глибоко проникає в глибини душі героя з його відчуттям безособовості, акцентує на руйнівній дії статусної зміни людини, передаючи це через внутрішнє мовлення персонажа: «*Щось у ньому наче перевернулось через ніч, мовби там пронеслась нагла буря і, поваливши все з свого колишнього місця, перетворила його в страшне румовище*» [7, с. 6].

У малюнку стану душі головного персонажа Корсюк виділяє найбільш деструктивну домінанту психологічного переживання: страх відчуття власної непотрібності. Старого полонило усвідомлення, «*що він уже не потрібний віднині нікому, може собі йти, куди душа бажає, ніхто вже його не шукатиме, не кликатиме, щоб ударити в дзвони по душі покійниковій, не нагадуватиме йому, що завтра свято… Зблякнуть його небагаті дні, посіріють, зодноманітняться, а потім попливуть безбарвною шеренгою, і хоч кородитиметься душа од внутрішнього осуду, а просвітку для нього не буде*» [7, с. 6–7].

У художньому моделюванні динаміки душі персонажа цілком достовірними є перетікання емоційного в раціональне: намагання чоловіка розрадити себе тим, що він не полишений зовсім напризволяще, адже в нього є діти, «*отож є кому над ним зглянутись та горнятко води подати, коли б, не дай бог, заліг ненароком*» [7, с. 7], що «*не потрібно більше роз'ятрювати собі душу*» [7, с. 15]. Та водночас автор є дуже переконливим у показі різних душевних відчуттів і їх перебігу. Бачимо, що людина втрачає здатність володіти собою, коли раптом «*додавалась хвиля незрозумілого страху*», коли «*душу розбирали досада й жаль*» і «*думка за думкою… роз'ятрювали … душу*», коли був таким, ніби «*стерявся за ці дні… наче душі в ньому немає*», «*в очах світиться смуток*», коли «*щось гнало його з хати, кликало кудись*».

Гаму душевної вібрації персонажа письменник передає і через його стосунки з іншими людьми. Зокрема, старий приємно розчулений увагою, співчуттям до нього сусідів Петра й Висилини, їхньою турботою про його стан здоров'я. Водночас, як це нерідко властиво людям у реальному житті, він відсторонюється від інших, адже «*навіщо досадувати невинних людей твоєю суєтою, коли і в них вистачає свого клопоту*» [7, с. 22].

Досить виразним інструментом психологізму для відображення такого рельєфу внутрішнього світу, емоційної напруженості виступають вплетені в тканину твору сни, видіння, марення персонажа. Пробуджують у читача емоції співчуття, емпатії і вражаючі візуальні картини стертих об церковний підмурівок кривавих пальців старого, проникливі деталі тактильного відчуття, коли реципієнта, водночас із героєм, пронизує його фізичний біль. Усе це психологічно об'єднує читача з героєм настільки, що він вірить у магічну силу церковного ключа, який стає зовнішнім мотиватором дій персонажа і весь час скеровує його до церкви. Читач переймається, як і герой, небезпекою для села літньої грози, і, вже керований обов'язком відвернути біду звуками церковного дзвону, долає разом зі старим різні перешкоди на шляху до дзвіниці.

У Корсюковій моделі самотності звертає на себе увагу ще один важливий момент, а саме – психологічної переорієнтації, необхідної людям похилого віку, щоб вони, замість усвідомлення своєї значимості лише в соціумі, потурбувалася самі про себе, зосередили увагу на собі, як це, за твердженням К. Г. Юнга у праці «Свідоме й несвідоме», робить сонце на заході, забираючи свої промені назад для освітлення самого себе. Проте в героя оповідання такої переорієнтації не спостерігається.

У значній мірі психотерапевтичну функцію щодо подолання психологічних станів, зумовлених самотністю, виконувала релігія. Людина сприймала Бога як сутність вічну, завжди чуйну, всерозуміючу, справедливу, із якою можна спілкуватися, яка чує її молитви, бачить всі дії й помисли, здатну прощати гріхи й давати моральне заспокоєння, впевнювати таким чином, що людина не самотня. Старий дзвонар у вірі в Бога розумів сенс свого буття – «*відчував себе*

потрібним у цьому грішному світі» [7, с. 31]. Та соціальна відчуженість через підступність нового дзвонаря й несправедливість з боку священника сколихнули в душі старого відчай, порушили віру чоловіка у вищу справедливість, зумовили його екзистенційний вибір: «*Тільки де ж твоя правда? Хіба ти не знаєш, що вони сипали під тобою пісок, а казали, що то пил старий не витер*» [7, с. 31], – у розпачі звертається старий до образу Христа.

Монолог дзвонаря перед образом Христа є формою заглиблення в самого себе й усвідомлення втраченого сенсу буття. Найвищий духовний центр персонажа зруйновано, «*а решта* – вважає він, – *то все ніщо, коли немає в серці та в душі віри. – І в мене вже немає її до тебе, так і знай!*» [7, с. 32]. Якщо ж, стверджував Юнг, образ Бога (чи ідея безсмертя) в людини атрофований, то розладнаний і психічний метаболізм. Свідомість героя Корсюка, як бачимо, позбавляється тієї єдиної, універсальної, вічної сутності, яка унеможливлювала самотність. Без неї людська свідомість приречена на «блукання в порожнечі» всесвіту, у художній інтерпретацій автора – фізичну смерть.

Естетичний вимір концепту самотності М. Корсюка збігається з філософською думкою Ф. Ніцше про те, що людина опиняється в становищі кінцевої самотності, якщо в її душі Бог помирає. Як бачимо, цінності соціального характеру не корелюються в героя з культурними цінностями, а під впливом страху самотності, як показує в цьому творі М. Корсюк, відбувається руйнація Бога в душі людини, деформація свого особистісного світу, що співвідноситься не лише з духовною і фізичною смертю, але й з сутністю пекла, бо пекло є приреченістю на вічну й абсолютну самотність. У цьому стані людська свідомість залишається активною серед суцільної темряви всесвіту, змушена наодинці переживати й усвідомлювати абсурдність і пустоту навколишнього мороку. У цьому творі автор ретельно препарує психологічні регістри самотньої душі, яка доходить до граничного екзистенційного стану вибору й духовної смерті.

У творах М. Корсюка простежуються типові для психології самотності поведінкові характеристики людини. Відчувши страх свого «небуття», своєї внутрішньої і зовнішньої само-себе-нетотожності, людина прагне будь-якого спілкування, навіть з тваринами. Якщо в попередньо аналізованому творі спостерігаються вияви соціальної та внутрішньоособистісної й культурної моделі самотності, то в оповіданні «Поєдинок» подано художню рефлексію лише внутрішньоособистісного вияву самотності. Її вгамування можливе при здатності розділити свою турботу, виявити любов до іншого.

Як і в оповіданнях «Син», «Криниця діда Василя» І. Чендея, у «Поєдинку» М. Корсюка спостерігаємо прив'язаність самотнього чоловіка-селянина до домашніх тварин. Для героя твору єдиною істотою, з якою він почувається несамотнім, є його стара гніда кобила. Саме про неї він найбільше турбується, відчувши наближення смерті. Характерно, що сам герой не боїться смерті, його готовність до неї зводиться до того, аби знайти для тварини притулок. А коли її ніхто – ні знайомі, ні односельці, ні цигани-скитальці – не хоче добровільно взяти через старість, чоловік, взявши топірець, зважується відвести якнайдалі від дому і там здійснити «*найостанніше*».

Назва твору «Поєдинок» відбиває перш за все психологічний стан людини в час внутрішньої боротьби самої з собою: необхідність розлучитися з твариною, щоб не покинути її знагла напризволяще, і неможливість подолати свою прив'язаність до неї. Тварина, як бачимо, замінила старому чоловікові цілий світ спілкування. Чоловік не лише дбає про неї, але й переймається її старістю, болями, розуміє її відчуття, бесідує з нею, як із людиною. Мандрівка старого з гнідою у відлюдну місцину, де він надумав позбавитися її, супроводжується рефлексіями героя про все своє життя, упродовж якого «*старався та гарував, скільки сил вистачило*», його суть, цінності, коли «*до всього прикладав однаково душу*», і все, що робив, «*сприймалось ним як своєрідний обов'язок*». За буденними, здавалось, справами «*інакше й не уявляв собі життя*», а лише тепер усвідомив його швидкоплинність: «*а воно, кляте, вже й проминуло, не оглянувшись, не даючи часу ані на перепочинок, ані щоб зробити чогось путящого*» [7, с. 81].

Складна гама душевних зрушень персонажа передана через його уявний діалог із твариною, у якому постають драматичні й трагічні картини з минулого сім'ї героя. Автор наділяє гніду людською здатністю мислити, співчувати, розраджувати свого господаря. Це свого роду сповіді-каяття і людини, й тварини, визнання своїх провин і помилок, прощення їх, усвідомлення фатальності життя, коли «*інакше… й не могло бути, бо пливли наші життя у тому ж руслі*» [7, с. 81], і врешті – непоборної самотності обох та невідворотність кінця: «*А воно страх сумно і болісно, коли знаєш, що ти нікому не потрібна. Краще вже смерть*» [7, с. 81].

Проте, як бачимо в авторському художньому фокусі, навіть смерть сприймається людиною легше, коли вона не самотня. Герой не зміг позба-

вити життя гніду, яка стала частиною його світу, і, залишивши її серед галявини, повернувся додому. Та, глибоко зрушений невідомістю про неї і перейнятий внутрішнім чуттям провини перед істотою, із якою зріднився й ділить долю самотності, кинувся на пошуки. Основний мотивуючий чинник такого вчинку чоловіка автор пояснює словами – зверненням до тварини самого героя : «*Ти простиш мені? Шептав він благаюче, стискаючи пальці. – Видиш, життя мені немає без тебе…*» [7, с. 101].

Забравши тварину, старий повертається додому з відчуттям спільності в подоланні останніх життєвих миттєвостей: «*Ми ж мусимо якось добратись додому,– мовив він до гнідої*» [7, с. 101]. Чоловік помирає по дорозі, але, як бачимо, самотність для людини страшніша за смерть.

На думку дослідників, ці твори ілюструють характерну ознаку авторського почерку М. Корсюка – своєрідність «живописання героїв, кожен з них становить чітко індивідуалізований, наділений певними емоціями, художній світ» [11, с. 45].

Висновки. Проведений аналіз зразків короткої прози М. Корсюка дає підстави констатувати, що художній зір письменника спрямований у сферу людських душених глибин. Автор підкреслює важливість буття людини в соціумі, тому крізь призму поведінки героїв похилого віку, створює художні моделі соціального і внутрішньоособистісного виміру самотності. Виписуючи специфічний рельєф і динаміку душевного стану, митець торкається психологічних і філософських проблем самотності, репрезентує себе проникливим обсерватором внутрішнього світу людини, збагачуючи літературу майстерними зразками психологічної прози.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Анісімова Н. «стоїть душа віч-на-віч з самотою….»: художнє вираження екзистенціалу самотності в поезії Павла Гірника. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство*: Міжвуз. зб. наук. ст. 2009. Вип. XXI. С. 489–500.

2. Барчан В. Модель психології самотності в оповіданнях Івана Чендея. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. Вип. 1 (49). Ужгород, 2023. С. 22–29. https://doi.org/10.24144/2663-6840.2023.1.(49).22-29

3. Барчан В. Мотив самотності в оповіданні Івана Чендея «Цимбаланя». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. Вип. 1 (47). Ужгород, 2022. С. 23–31. https://doi.org/10.24144/2663-6840/2022.1(47).23–31

4. Барчан В. Юрій Станинець: текст і контекст: Монографія. 2-е видання, виправлене і доповнене. Ужгород: РІК -У, 2023. С. 167–176.

5. Вотьканич М. Прозаїк із гуцульською душею: світ творчості Михайла Гафії Трайсти. Ужгород: РІК-У, 2025. 240 с.

6. Корсюк М. Ми і наші книги. *Просвіт. Антологія короткої української прози з Румунії* / упорядкув., передмова та дані про авторів – Миколи Корсюка. Т. 1. Бухарест : Видавництво «RCR Editorial», 2009. С. 5–39.

7. Корсюк М. Ні Бог, ні люди… Бухарест: Видавництво «RCR Editorial», 2008. 262 с.

8. Ласло-Куцюк М. Дійсність у новелі. *Радянське літературознавство.* 1988. № 11. С. 18–25.

9. Ласло-Куцюк М. Ключ до белетристики. Бухарест: Видавництво МУСТАНГ, 2000. 289 с.

10. Носенко Т. Румунія: українські відлуння. *Слово і Час*. № 3. С. 91–95.

11. Трайста М. Микола Корсюк – «син свого часу». *Під сузір'ям слова* : публіцистика. Бухарест: Видавництво RCR Editorial, 2018. С. 42–50.

12. Хамітов Н. Самотність. *Філософський енциклопедичний словник*. Київ: Абрис, 2002. С. 564–565.

13. Шевченко О. Соціально-психологічні аспекти самотності. *Габітус*. 2019. № 9. С. 99−102.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 05.10.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 06.11.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.11.2026